

DIŞ TİCARETTE MALİ SORUMLULUKLAR

DOÇ. DR. ERSAN ÖZ

DIŞ TİCARET

- ▶ Malların, hizmetlerin, malî kıymetlerin, hammaddelerin uluslar arası düzeyde alış ve satışıdır.
- ▶ Mal ve hizmetlerin ticarî amaçla sınır ötesi değiş-tokuşudur.
- ▶ İhtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin farklı kimseler, ülkeler arasında mübadelesidir.

Dış ticaret neticede Ticarettir. Ticaret ise Ekonomik Faaliyettir. Ekonomi; sınırlı kaynaklarla, sınırsız olan ihtiyaç ve isteklerin nasıl karşılandığını inceleyen bir sosyal bilim dalıdır. İktisadın klasikleşmiş bu tarifine göre, insan ihtiyaçları teorik olarak sonsuzdur. Şayet beşerî talep; yiyecek, içecek, giyim ve barınmadan ibaret olsaydı, ekonominin tanımı çok farklı olur veya ekonomi diye bir bilim olmazdı. Halbuki tükettiğimiz mal ve hizmetlerin hemen tamamı, gerçek bir ihtiyaç olmayıp, arzularımızın bize dayatmasıdır. Meselâ, yabancı ülkelere yapılan turistik geziler, spor müsabakaları, eğlence merkezleri ve kumarhaneler hayatımızı idame ettirmek için hiç gerekli olmayan hizmetler sunar.

Uluslararası mal veya hizmet mübadelesi...

DIŞ TİCARETTE MALİ YÜKÜMLÜLÜK

- ▶ Mal ve hizmet ithalatında KDV'nin ödenmesi mali yükümlülüktür.
- ▶ Aynı şekilde ihracatta **KDV İadesi de** mali yükümlülüğün geri verilmesidir.
- ▶ Gümrük Vergileri ödemekte mali yükümlülüktür.
- ▶ Menşeei şahadetnamesi, gümrük beyannamesi gibi belgeler için ödenen bedellerde mali yükümlülüktür.

MALİ KAVRAMLAR

- ▶ Sübvansiyon: Hükümetin üreticileri korumak ve onları teşvik etmek amacıyla para veya parasal değere sahip şeylerle karşılıksız olarak yaptığı yardımdır.
- ▶ Ayırma İlkesi: Sermaye Gelirlerinin, Emek Gelirlerinden daha yüksek bir şekilde vergilendirilmesi veya yurt dışından yatırımcı çekmek amacıyla sermaye gelirlerine daha az vergi uygulanması gibi. günümüzde ülkeler arası rekabet için çok kullanılmaya başlamıştır.
- ▶ Tobin Vergisi: Hükümetler günümüzde küresel sermayeyi ülkelere çekmek için çeşitli yollara başvurmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi sermaye gelirlerine daha az vergi (Ayırma ilkesi) koyarak sermayeyi çekmek istemektedirler. Tabii olumlu yanı olduğu gibi günümüzde spekülatif amaçlı sermaye hareketleri düzenlenmektedir. İşte burada bu spekülatif sermaye hareketlerine kısıtlama getirmek için 1972'de James TOBİN tarafından ortaya atılmış bir kuramdır.

MALİ KAVRAMLAR

- Transfer Fiyatı: Çok uluslu şirketlerin kendi bölümleri veya şubeleri arasında vergilerden kaçınmak için mal ve hizmet alım-satımlarında uyguladıkları fiyat.

Örneğin; Denizli de tekstil işi yapan bir A firması daha az vergi ödemek veya KDV iadesi almak gibi tamamen yasal nedenlerden dolayı (tabi en önemlisi karını maksimize etmek için) Afrika'daki daha düşük vergili bir ülkedeki şubesine, ürettiği mallarını transfer ederek oranın vergi kurallarına göre vergilendirilmesiyle Türkiye'de mevcut vergi kurallarını yasal yolla aşmış ve karını maksimize etmiştir.

- Damping-Antidamping; Büyük bir ihracatçı firmanın, malını dış piyasada, iç piyasadan daha düşük bir fiyattan satmasına damping denir. Hükümetler dampinge karşı anti-damping vergileri veya telafi edici vergiler koymaktadırlar.

MALİ KAVRAMLAR

- Tarife Dışı Engeller: Hükümetler belli mal ve hizmetlerin kendi ülkelerine girişin veya çıkışını engellemek amacıyla yaptığı bürokratik engellemeler ve benzeri düzenlemelere tarife dışı engeller denir.
- Çıkış Ülkesinde Vergilendirme: Genel Kural olarak mal ve hizmetlerin dış ticarete yola çıktığı ülkede vergilendirilmesi esas alan prensiptir.
- Variş Ülkesinde Vergilendirme: Genel kural olarak mal ve hizmetlerin dış ticarete gittikleri son ülkede vergilendirilmesini esas alan prensiptir.

ÇİFTE VERGİLEME

- ▶ VUK' un 117. maddesine göre çifte vergi “aynı vergi kanununun uygulanmasında belli bir vergilendirme dönemi için aynı matrah üzerinden bir defadan fazla vergi istenmesi veya alınmasıdır”. Aynı vergi konusu üzerinden birden fazla vergi alınması veya aynı vergi konusu üzerinde birden fazla vergilendirme yetkisinin çatışması olarak ifade edilebilen çifte vergileme, yasa koyucunun bilerek veya isteyerek yer verdiği bir uygulama olabileceği gibi, istenmediği halde uygulamadan kaynaklanan bir sorun olarak ta ortaya çıkabilmektedir (Eker, 1998;160).
- ▶ Çifte vergilendirme sorunu uluslararası düzeyde incelendiği zaman yabancı sermaye yatırımlarını da olumsuz etkilediği gözlenmektedir. Yabancı sermayenin, yatırım yapacağı ülkeleri tercih etme nedenlerinden birisi de vergi avantajlarıdır. Yabancı sermayenin, vergi avantajı yerine çifte vergilendirme sorunuyla karşı karşıya kalması, gelişmekte olan ülkelere yatırım yapılmasını engellemektedir. Zira, çifte vergilendirme, bazı durumlarda kazancın tamamının vergilendirilmesine neden olabilir.

ÇİFTE VERGİLEME ANTLAŞMA YAPILAN ÜLKELER

- 01.01.2013 tarihi itibariyle Türkiyenin Çifte vergilendirme antlaşması imzaladığı ülkelerden bazıları şöyledir.

ABD; Almanya; Arnavutluk; Avusturya; *Avusturya (Revize)*; Azerbaycan; BAE; Bahreyn; Bangladeş; Belçika; Beyaz Rusya; Bosna Hersek; Bulgaristan; Cezayir; Çek Cumhuriyeti; Çin Halk Cumhuriyeti; Danimarka; Endonezya; Estonya; Etiyopya; Fas; Finlandiya; Fransa; Güney Afrika; Güney Kore; Gürcistan; Hindistan; Hırvatistan; Hollanda; İngiltere; İran; İrlanda; İspanya; İsrail; İsveç; İtalya; Japonya; Katar; Kazakistan; Kırgızistan; Kuveyt; K.K.T.C.; Letonya; Litvanya; Lübnan; Lüksemburg; Macaristan; Makedonya; Malezya; Mısır; Moğolistan; Moldova; Norveç; Özbekistan; Pakistan; Polonya; Portekiz; Romanya; Rusya; S. Arabistan; *S. Arabistan (Hava Taşıma)*; Sırbistan-Karadağ; Singapur; Slovakia; Slovenya; Suriye; Sudan; Tacikistan; Tayland; Tunus; Türkmenistan; Ukrayna; Umman; Ürdün; Yemen; Yunanistan (daha geniş bilgi için bakınız; <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1236>)

İHRACATTA K.D.V. İSTİSNASI VE İADESİ

KDV Kanununun 11. ve 12. maddeleriyle ihracat istisnasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

- 11. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi ile ihracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetlerin KDV'den istisna olduğu hükme bağlanmıştır. Bu hükümlerle, mal ihracı ve hizmet ihracında KDV uygulanmayacağı belirtilmiştir.
- Fıkranın (b) bendindeki Türkiye'de ikamet etmeyen yolcuların Türkiye'den satın alıp yurt dışına götürdükleri mallara ait ödenen KDV'nin iade edileceği hükmü ile, yolcu beraberinde yurt dışına çıkarılan eşyaların da normal ihracat şeklinde vergiden arındırılacağı hükmü düzenlenmiştir.
- Fıkranın (c) bendinde ise ihraç kaydıyla yapılan satışlarda ihracatçılar tarafından KDV'nin ödenmeyecek bir tür ön ihracat istisnası uygulaması getirilmiştir.

İHRACAT, TRANSİT TİCARET, İHRACAT SAYILAN SATIŞ VE TESLİMLER İLE DÖVİZ KAZANDIRICI HİZMET VE FAALİYETLERDE VERGİ, RESİM VE HARÇ İSTİSNASI

- ▶ İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler ile transit ticaretin finansmanında kullanılmak kaydıyla bankalarca kullandırılan her türlü sevk öncesi ve sevk sonrası krediler (Türk Eximbankın fon temini işlemleri, bu banka tarafından aracı bankalar vasıtasıyla kullandırılan krediler ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınınca Türk Eximbanka açılan kısa vadeli senet reeskont kredileri ile Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki mevzuat uyarınca ihracat taahhüdüne bağlı olarak kullandırılan altın kredileri dahil) ve firmaların sağladıkları prefinansmanlar ile bunların geri ödenmesi,
- ▶ İhracatla ilgili işlem yapan bankaların (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dahil), faktoring şirketlerinin, sigorta şirketlerinin, noterlerin ve diğer kuruluşların ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerle ilgili olarak yapmış oldukları bütün hizmet ve muameleler (Türk Eximbankın ihracat kredi sigortası/garantisi ile ilgili işlemleri dahil) dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar ve kambiyo işlemleri,
- ▶ Dahilde işleme rejimi kapsamında yapılan ithalat ve/veya yurt içi alımlar ile ilgili işlemler ve bunların finansmanı amacıyla kullanılan krediler,
- ▶ İhracat karşılığı yapılacak her türlü ödemeler, ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler ile transit ticaretle ilgili işlemler ve bu işlemler sebebiyle düzenlenen kağıtlar,

SERBEST BÖLGE

- **Serbest Bölge:** Serbest bölgeler, buldukları ülkenin siyasi sınırları içinde yer alan, fakat Dış Ticaret, Vergi ve Gümrük Mevzuatı açısından gümrük hattı dışında sayılan bölgelerdir. Serbest bölgelerde sınıai ve ticari faaliyetler için ülkede sağlanandan daha geniş muafiyet ve teşvikler tanınır. Türkiye'de serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesi'nin parçası olmakla beraber serbest bölgeler;

Serbest dolaşımda olmayan herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmadığı; gümrük vergisi, ticaret ve kambiyo uygulamaları bakımından Türkiye gümrük bölgesi dışında kabul edildiği - Serbest dolaşımdaki eşyanın ise çıkış rejimi hükümlerine tabi yerlerdir.

Serbest bölgeler; yabancı sermaye yatırımlarını ve dış ticareti artırmak, yerli üreticilerin dünya piyasalarındaki fiyattan girdi temin etmelerini sağlayarak uluslararası rekabet güçlerine katkıda bulunmak, ihracata dönük sanayilerin gelişmesini teşvik ederek ihracatı artırmak, döviz girişini artırmak, yeni iş imkânları yaratarak istihdam sorununun çözümüne yardımcı olmak, gelişmiş üretim ve yönetim tekniklerinin yurt dışından ülkeye getirilmesiyle ekonomik standartları yükseltmek amacıyla kurulur.

Türkiye'nin yakın çevresinde yer alan serbest bölge sayısı 25 civarında olup bunlar İran, Suriye, Lübnan, Ürdün, Mısır, Libya, Kuzey Kıbrıs, Güney Kıbrıs, Yunanistan ve Romanya'da bulunmaktadır. Bu gelişmelerin dinamiğini sağlayan unsur ise şu şekilde özetlenebilir. Gelişmiş ülkelerdeki işçi ve özellikle vasıfsız işçi ücretleri, gelişmekte olan ülkelerdeki işçilik ücretlerinin birkaç katıdır.

SERBEST BÖLGENİN SAĞLADIĞI AVANTAJLAR

- Üretici Kullanıcılar için Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı
- Orta ve Uzun Vadede Geleceği Planlayabilme İmkânı
- Kâr Transferi İmkânı
- Ticaret Kolaylığı İmkânı
- Gümrük Vergisi Prosedüründen Arındırılmış Ticari Faaliyet İmkânı
- AB ve Gümrük Birliği Kriterlerinin Gerektirdiği Serbest Dolaşım Belgelerinin Temini İmkânı
- Eşitlik Prensibi
- Zaman Kısıtlaması Bulunmaması
- Pazar İhtiyaçlarına ve Şartlarına Göre Serbestçe Belirlenecek Ticari Faaliyet İmkânı
- Gerçekçi Bir Enflasyon Muhasebesi İmkânı
- Yerli ve Yabancı Tüm Pazarlara Erişim İmkânı
- Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi
- Stratejik Avantaj
- Her Türlü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı
- Tedarik Zinciri İmkânlarından Yararlanma Kolaylığı

AB-TÜRKİYE GÜMRÜK BİRLİĞİ MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINI

- **Malların Serbest Dolaşımı:** Üye ülkelerin karşılıklı olarak ithalat/ ihracat vergileri (gümrük vergileri) ve eş etkili vergiler ile tüm miktar kısıtlamalarını ve eş etkili engelleri kaldırmasıyla gerçekleşir.

Serbest dolaşımda bulunan eşya:

- Tamamıyla Türkiye’de veya AB’de elde edilen ve bünyesinde üçüncü ülkelere ithal edilen girdileri bulundurmeyen eşyayı,
- 3. ülkelere gelen ithalat formaliteleri tamamlanan, gümrük vergileri ödenen ve sonrasında iadede yararlanmayan eşyayı,
- AB’de veya Türkiye’de yalnızca ikinci maddede belirtilen eşyadan veya birinci ve ikinci maddede belirtilen eşyadan birlikte elde edilen veya üretilen eşyayı ifade eder.

Bir eşyanın serbest dolaşımda olduğunu A.TR Dolaşım Belgesi ispatlar.”

A.TR Dolaşım Belgesi nedir?

Avrupa Topluluğuna dahil ülkelerle Türkiye arasındaki doğrudan ticarete, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımda olduğunu kanıtlayan, ihracatçı ülke tarafından düzenlenen belgedir.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE MEYDANA GELEN VERGİLENDİRME İLE İLGİLİ GELİŞMELER

➤ DOLAYSIZ VERGİLER :

- Çin devlet vergi idaresi uzun zamandır Hisse bazlı teşvikler için beklenen Kurumlar vergisi indirimleri.

Tebliğ 18'e göre; kurumlar vergisine yönelik indirim, teşvikleri hak etme süresine bağlı kalmaksızın, sadece hisse bazlı teşviklerin uygulandığı yılda uygulanabilecektir. Kurumlar vergisi indirimi; hisse senetlerinin, opsiyonu kullanma tarihindeki piyasa rayiç değeri ile kullanım fiyatı arasındaki farka dayanmaktadır. İndirim miktarı, şirketin kurumlar vergisi bakımından masraf karşılıkları olarak işlem görecektir.

- Rusya; eurobondlar için geçici stopaj vergisi istisnası uygulaması.

Rusya Parlamentosu alt kanadı Duma, Eurobond işlemlerinden elde edilen faiz ve diğer gelirlere (ödeme garantileri dahil) stopaj istisnası sağlayan Rusya Vergi Kanunu'ndaki değişikliği 29 Haziran 2012 tarihinde onayladı. 1 Temmuz 2012 tarihinde yayımlanan bu yeni düzenleme, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren geçerli olacak ve 1 Ocak 2014'den önce çıkarılan bütün Eurobond'ları kapsayacaktır.

GÜMRÜK VERGİLERİNİN MÜŞTEREKEN ASKIYA ALINMASI

- Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında ihdas edilen gümrük birliği çerçevesinde, 1/1/2013 tarihi itibariyle gümrük vergilerinin müştereken askıya alınması ve otonom(özerk) tarife kontenjanı açılması talep edilen ürünlerin bazıları şöyledir. (daha fazla kaynak için <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111231M1-21.htm>)

Dosya No	Madde İsmi	Kullanım Alanı
327794/12	Potasyum bromür	Tekstil ve termoplastik üretiminde alevlenmeyi önleyici
329552/12	Sodyum hidroksimetansülfmat (CAS RN 149-44- 0)	Boya için indirgeyici ajan olarak
327832/12	Amonyum polifosfat	Tekstil ve termoplastik üretiminde alevlenmeyi önleyici
276539/12	Ağırlıkça %99 veya daha fazla saflıkta ditantalum pentaoksit (CAS RN 1314-61-0)	Kimyasal üretiminde

Gümrük Vergileri Askıya Alınacak ve Ulusal Tarife Kontenjanı Açılması Talep Edilen Ürünlerde Aranılan Genel Şartlar

- Sanayicilerin üretimlerinde girdi olarak kullanılan hammadde, ara mamul veya özel imalat niteliği taşıması,
- Gümrük vergisi askıya alınacak ürünlerin Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi'nde aynısı, benzeri veya ikamesinin üretilmemesi,
- Ulusal Tarife Kontenjanı açılması talep edilen ürünlerin, Ülkemiz, AB'ye üye ülkeler ile Tercihli Ticaret Anlaşması kapsamındaki ülkelerdeki üretim miktarının tüketimi karşılamaması,
- İthalatında tahsil edilmeyecek olan gümrük vergisinin yıllık 20.000 EURO karşılığı TL'den az olmaması,
- Doğrudan tüketiciye satılabilecek nihai ürünler olmaması,
- Sağlanan faydanın sınaî maliyetlere yansıtılması,
- Türkiye ve AB ülkeleri arasında ticareti bozucu etki yaratmaması (bu ürünler kullanılarak üretilen nihai ürünler dâhil),
- gerekmektedir.

Ayrıca, Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi'nde üretilen ürünler ile üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler arasındaki fiyat farkı, ilgili ürünün askıya alma sistemine dâhil edilmesi için sebep teşkil etmez.

(<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111231M1-21.htm>)

GÜMRÜKSÜZ TİCARET

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın başlattığı 'Yetkilendirilmiş Yükümlü Uygulaması' ile güvenilirliğini ve şeffaflığını belgeleyen firmaların malları gümrüğe uğramadan sınırı geçecek. Böylece gümrük idarelerinde aktivite ve yoğunluk en aza indirilecek. Bakanlığın 'Yerinde Gümrükleme' projesi ile de firmalar, mallarını fabrikalarından ihraç edebilecek. 'İzinli Gönderici' projesi ile nakliyecilerin depolarında bulunan ürünler, TIR'lara yüklenip doğrudan alıcıya gönderilecek.

PAU İ.İ.B.F MALİYE
BÖLÜMÜ MALİ HUKUK
A.B.D.

www.ersanoz.com